

Nekaj novih doneskov k reševalni tehniki

Ko se je l. 1932. v nemškem plezalnem slovstvu pojavil Prusikov vozal in z njim v zvezi nov način reševanja ponesrečenega soplezalca, smo mislili, da je to dokončna oblika »sv. Bernarda« in da se reševanje na ta način da izvršiti zelo lahko. Poizkusi pa so nam povedali drugače. Način sam je bil (v prvotni obliki) tako mučen, da je bil skoro neizvedljiv, posebno tam, kjer ni bilo primernega stojišča. Ta, slednji, pogoj pa je kakor posmeh reševanju samemu; kajti nesreče se dogajajo največkrat v težko pristopnih strmih skalah, kjer je ta način reševanja najbolj potreben. Če obležiš v skrotju, ni potreben »sv. Bernard«: od tam te odneso v nosilnici ali pa v vreči.

Velik nedostatek prvotnega načina reševanja je bil tudi ta, da je zahteval od reševalca atletskih moči, medtem ko bi moral biti po teži v najlažji kategoriji. Treba je bilo zboljšati ta način tako, da bo uporaben tudi v skali in da ga bo zmogel en sam človek, ki ni več svež, ker je medtem že precej svoje energije raztrosil po skalah.

Ko sem v skrajni nuji uporabil svoj lastni dvojni škripec in ga potem v letu 1933. vsestransko proučil, sem prišel do spoznanja, da mi ta novi način vrvne tehnike s pridom služi pri reševanju. Preuredil sem »sv. Bernarda« po svojem načinu, predstavil gibljivo in fiksno vrvico tako, da je bil način reševanja nekoliko lažji, pa tudi ni bil več odvisen od primerne stojišča. Preuredil sem postopek tako, da sem gibljivo vrvico s Prusikovim vozlov prestavil pod fiksno (nosilno) vrvico in s tem za gotovo dobo razbremenil reševalca od teže ponesrečenega tovariša. To je namreč zelo važen moment; saj je vsako reševanje naporno — nikakor ne lahko — in je večkrat treba daljšega odmora.

Tale popravljeni način »sv. Bernarda«: z uvedbo dvojnega škripca in z zamenjavo vozlov obeh pomožnih vrvic, je bil v gotovih ozirih boljši ko originalni način; ni pa ustrezal vsem pogojem. Če je namreč ponesrečeni tovariš težji od reševalca, je »sv. Bernard« z dvojnimi škripci še vedno zelo naporen, dasi ni tako odvisen od mesta, kjer stoji reševalec. V ilustracijo in za razumevanje novega načina reševanja po načinu »sv. Bernarda« naj navedem postopek reševanja, kakršen je bil do sedaj v veljavi. Delovanje je sledeče: s sunkom dvignem tovariša in v istem momentu uporabim dvojni škripec. Seveda to ne gre kar naprej ko stroj, ampak je treba po vsakem sunku nekoliko odmora.

Praktično se pa izvaja takole:

Z močnejšo roko, v sklonjenem položaju, primem pod Prusikovimi vozli za varovalno vrv, na kateri visi ponesrečenec, in s sunkom dvignem vse breme kvišku — v tem momentu potegnem za prosti konec vrvi v škripcu, da se le-ta nategne; s tem pride v delovanje zgornja gibljiva, krajša vrvica na varovalni vrvi, ki prevzame teža bremena od fiksne vrvice. (Glej »Pl. V.« 1934., 236.) —

Foto V. Modec

I. faza: Ponesrečenec visi na daljši fiksni vrvici, ki je upeta v karabiner na varovalnem klinu

Foto V. Modec

II. faza: Plezalec s telesom poteguje ponesrečenca kvišku; napeta je gibljiva vrvica (med nogami)

Kako visoko pa naj spraviš ponesrečenca? To je pač odvisno od terena; vsekakor pa na tako mesto, ki je po lastnem preudarku najprikladnejše. Ni torej potreba, da spraviš tovariša 40 ali celo 100 m kvišku; dovolj je 5 ali 10 m ali še manj. Kakor sem omenil, zavisi višina transporta od krajevne lege pripravnega mesta. Mora pa biti tako mesto v steni dovolj široko, da ponesrečenec leži na njem — seveda dovolj zavarovan — da ga torej ne pustimo prosto viseti na vrvi v času, ko sami iščemo potrebne pomoči iz doline ali iz najbližje reševalne postojanke.

Kakšen pa je »sv. Bernard« v najnovejši obliki? Tu sem napravil zopet majhno spremembo. V svojem bistvu se način ni nič

spremenil; samo med giblivo krajšo vrvico in karabiner sem porinil reševalca samega. Način samega reševanja bom podal čisto s početka, ko plezalec pade in ga tovariš obdrži na vrvi. Postavim pogoji, da je bil klin zabiti. Kaj napravim najprej? Pritrdim vrv na katerikoli možni način tako, da imam prosto vsaj eno roko, s katero pritrdim s Prusikovim vozlom daljšo pomožno 6 mm vrvico na vrv in jo potem s karabinerjem obesim na klin. V tem momentu prevzame vse breme pomožna vrvica, plezalec sam pa je osvobojen teže ponesrečenca in prost. Sedaj nastopi trenutek, ko se pobrigam za tovariša, kolikor je seveda v danih okoliščinah mogoče. Ogle dati si moram tudi teren, da najdem primeren prostor, kamor bom spravil ranjenca, če mu je zaradi telesnih poškodb onemogočeno nadaljnje plezanje. Ko sem vse potrebno ukrenil, se šele začne pravo reševanje. Recimo, da je polica svojih 4—5 m nad mestom, kjer visi ponesrečeni tovariš. Daljša fiksna vrvica je že pritrjena. Sedaj pa pride novo: krajša gibliva vrvica mora biti tu enako dolga ko fiksna; to pa zaradi tega, ker jo privežem sebi okoli pasu! Seveda je treba, da s to vrvico prej napraviš Prusikov vozle nad vozlom fiksne vrvice. Razdalja med telesom in vozlom na vrvi bo 10 do 20 cm. Varovalno vrv pa speljem skozi karabiner na klinu po moji metodi dvojnega škripca. Najbolje je, če je ta klin $\frac{1}{2}$ —1 m nad klinom, na katerem je pritrjena fiksna vrvica. Na ta način dvigam ponesrečenega tovariša s svojim telesom, oprt z nogami, prosto v steno in nisem odvisen od nikakih stopov ali celo od primernih stojšč. Samo noge, oziroma podplati plezalnikov so oprti v steno, medtem ko dvigam tovariša z lastnim telesom. Obenem z dviganjem deluje tudi dvojni škripec. — Opisani novi način je dokaj lažji od vseh prejšnjih in porabljen povsod, seveda kjer so špranje. Da ne bo nesporazuma: »sv. Bernard«, v kakršni koli obliki, služi samo takrat, kadar se dá zabiti klin in to klin, ki mora trdno sedeti.

Foto V. Modec

III. faza: Plezalec potiska vozle fiksne vrvice navzdol (z roko ali tudi z ного), da zopet le-ta prevzame breme nase

a = fiksna pomožna vrvica
b = gibliva pomožna vrvica

Ta novi način »sv. Bernarda« je bil preizkušen lansko leto (1938) ob priliki plezalnega tečaja, ki ga je priredilo ministrstvo za telesno vzgojo naroda v Vratih. Od tečajnikov ni ta način zahteval prevelikega napora; vsak ga je v praksi tudi izvršil, medtem ko je prejšnjim načinom bil le malokdo kos.

Pripomnil bi, naj se plezalci, kjerkoli se nudi prilika, sami vadijo v reševanju; saj si naj nihče ne misli, da njega ne more nič doleteti. Prav nič ti ne pomaga, da veš za kopico raznih načinov

Foto V. Modec
 Položaj nosilnega droga pri reševanju
 z vrečo

Foto V. Modec
 Reševanje z vrečo in nosilnim drogom:
 Dülferjev sedež in varovalna vrčica s
 Prusikovim vozlom

reševanja, če jih nisi sam poskusil in toliko proučil, da se jih znaš v stiski tudi poslužiti. Zato je treba poskušati, preizkušati in se vaditi posebno v reševalni tehniki.

V okvir tega članka spadajo tudi izpopolnitve v reševalni tehniki reševalnih moštvev. V mislih imam reševanje s pomočjo reševalne vreče z nosilnim drogom. V strokovni literaturi in v tečajih smo spoznali stari prvotni način transporta ponesrečenca s stene. Pri tem smo prišli do nekaterih izboljšanj, ki jih bom tu omenil. Predvsem nošnja vreče: nosilni drog, na katerem je pritrjena vreča, naj spremljevalcema sloni na stegnih; pri spuščanju v Dülferjevem sedežu je to lahko izvedljivo. Doslej se je drog prenašal z rokami, a te so pri takem delu nujno potrebne drugje. Paziti se mora, da drog ne zdrsne s stegna, s čimer bi poškodovali še bolj.

Spremljevalca, ki nosita vrečo, ali — bolje rečeno — držita vrečo stran od skal, se spuščata v Dülferjevem sedežu vsak na svoji vrvi. Varovana sta pa s Prusikovim vozlom na vrvi sami. Iz tega sledi, da tu nista potrebna še dva posebna reševalca za varovanje spremljevalcev. Na varovalnem prostoru so samo trije reševalci: dva, ki spuščata vrečo, in eden, ki pazi na delo in na pravilno funkcioniranje tehničnih pripomočkov. Reševalno moštvo bi se tako skrčilo na skupino petih reševalcev; kaj pomeni že tako število v steni, ve vsak plezalec sam. Seveda je pri tem potrebna izmenjava ljudi; toda kot osnovna edinica velja število pet. Moštvo samo mora biti sestavljeno najmanj iz dveh edinic. Iz zmanjšanja števila ljudi se zmanjša obenem tudi breme vrvi, klinov i. dr.; vse to je zelo važno pri skupinskem reševanju.

Tega načina reševanja sva se s tov. Režekom prvikrat poslužila pri plezalnem in reševalnem tečaju akademske skupine SPD na (Kamniškem) Sedlu.

Cene Malovrh:

Severna Triglavska stena pozimi*

Na koncu januarja in prve dni februarja t. l. smo nestrpno pričakovali vesti o snežnih razmerah v planinah. V suhem in mrzlem vremenu se je pršič ohranil celo na južnih plateh; v severnih stenah pa bi v takih dneh moralo biti kaj neprijazno. Kaj smo hoteli drugega ko čakati, da bo mraz čez dan popustil in se bo sneg vsaj nekoliko sesedel!

V načrtu smo imeli vzpon čez Triglavsko steno. Nekoliko ne navadna se je ta namera zdela prvi hip; zato smo o njej previdno molčali. Sicer so se razgovori pletli sem in tja in ta ali oni je navetoval, naj se lotimo kakega roba v Kamniških Alpah. Odločila pa je domneva, ki ni bila ravno jalova, čeprav smo ji mogli postaviti nasproti celo vrsto ugovorov: »Pozimi utegne v tehničnem oziru imeti vzhodni del Triglavske stene več veljave nego karkoli pri nas!« To drži, in to je odločilo.

Neusmiljeno je pritiskala odjuga, ki je nastopila šele popoldne, tako da je snežnica ob desetih zvečer še vedno klokotala v žlebovih Aljaževega doma. Želje po milejšem vremenu bi skoraj bile prav pošteno maščevane. Toda nebo je bilo čisto, in to nas je tolažilo.

Preko noči se ni nič spremenilo in tako smo zjutraj 11. febr. rili kar na celo skozi snežno mečavo, ne da bi mogli slutiti, kakšen je sneg više gori. S strahom smo vlekli na ušesa, ali se bo kaj premaknilo v stenah. Prejšnji dan so se vsipali plazovi; zdaj je bilo mirno. Steni smo se bližali naglo, kljub temu, da smo globoko gazili; ob svitu smo stali pod njo pri vstopu v smer, ki vodi skozi kamine. Sneg je bil tukaj trd, ves zgneten po plazovih. Vstopni skok je bil

* Čez Slovensko smer so v dneh od 11. do 13. februarja 1939 plezali člani Akademske skupine SPD: Andervald Beno, Slapar Mirko, Jordan Bogdan in Malovrh Cene.

popolnoma zakrit. Pod kamini smo zavili na levo in po prvem žlebu naravnost navzgor, dokler nismo obtičali v prostorni lopi pod razsežnim skalnim previsom. V žlebu je bil sneg na površju nekoliko odjužen, spodaj pa trdo sprijet, da je bila stopinja varna.

Solnce je ravnokar obžarilo vrhove v skupini Škrlatice. Dolina je bila mirna, nikjer ni bilo znamenja življenja. Občutje divje sproščenosti rije ob takih jutrih človeku v mislih.

Po kratkem odmoru smo se morali pripraviti za naprej. Navsezadnje smo se po dva in dva, tako da smo plezali v dveh skupinah. Desno od previsa je bil mogoč prehod preko nerodnega skoka v plitev, strm žleb. Skala je bila mrzla, da je bolelo v prste. Po prvem raztežaju vrvi smo pričeli poševno prečiti po snegu in poledenem pečevju do snežišča. Po njem smo nekaj pred poldnem dosegli podnožje Belih Plati. Ko bi odrezal, se je spremenil sneg. Postal je trd, da so okovanke komaj prijemale. Strmo so se spuščale snežne vesine izpod Plati in se izgubljale niže doli za robom.

Bele Plati so bile na debelo prekrite z ledom. Desni prehod preko njih je v snegu nekam čudno visel nad nami. Slutili smo, da nam bo teh sto metrov višine dalo še precej opraviti; vse je bilo odvisno od snega, skalne golice so bile poledenele. Opremili smo se z derezami.

Ura je bila ena, ko je pričel prvi prečiti v strmem pobočju malega amfiteatra nad kamini. Dvojna vrv je kmalu potekla. Varovalne stope smo si morali izbiti v naklonini 60°. Nekoliko više je prvi tovariš mogel zabiti kline v skalo; vsako drugo varovanje je v tem snegu in pri tej naklonini nekoliko smešna »moralna opora«. Cepine smo sicer mogli zabiti do tla v sneg; toda velike obtežbe, zlasti prostega padca, bi s tem ne mogli zadržati.

V prvi tretjini Belih Plati smo našli dobre stope v suhi skali. Nadaljnja smer je vodila po gladkem snežnem žlamboru. Višine v naprej nismo mogli točno določiti; sploh je značilno za vzpone v strmem snegu, da je občutek za razdalje popolnoma drug ko v kopni skali. Nekajkrat nas je temeljito zavedla na oko preračunana razdalja. Tako se more zgoditi, da prvi plezalec obtiči v strmini, v kateri bi vsak najmanjši teg vrvi pomenil padec. Zato je pri zimskih turah, zlasti če pleza skupina treh ali štirih, potrebna predvsem zadostna dolžina vrvi. Mi smo v normalnih razmerah plezali v dveh skupinah. Na težjih mestih, ko smo se morali združiti, pa je bila še dvojna 40-metrška vrv mnogo premalo. To je tudi močno oviralo hitrejšo napredovanje.

Žlambor je visok okrog 60 m. V višini 40 m je prepognjen v kolonasti, skoraj navpični stopnji. Do tega kolena je naklonina postopoma rasla. Varovanje v žlamboru je bilo praktično nemogoče; mesto je bilo skrajno izpostavljeno.

Pričelo se je mračiti in z mrakom smo dobili oster, padajoč veter, ki je otežkočil sporazumevanje s prvim tovarišem. Prislonjeni tesno ob snežino, smo popuščali vrv, ki je prav počasi drsela navzgor. Konec! Pomakniti smo se morali navzgor. In zopet je šlo počasi, silno počasi v tej neusmiljeni strmini.

Foto dr. Ivo Frelj

Pomlad

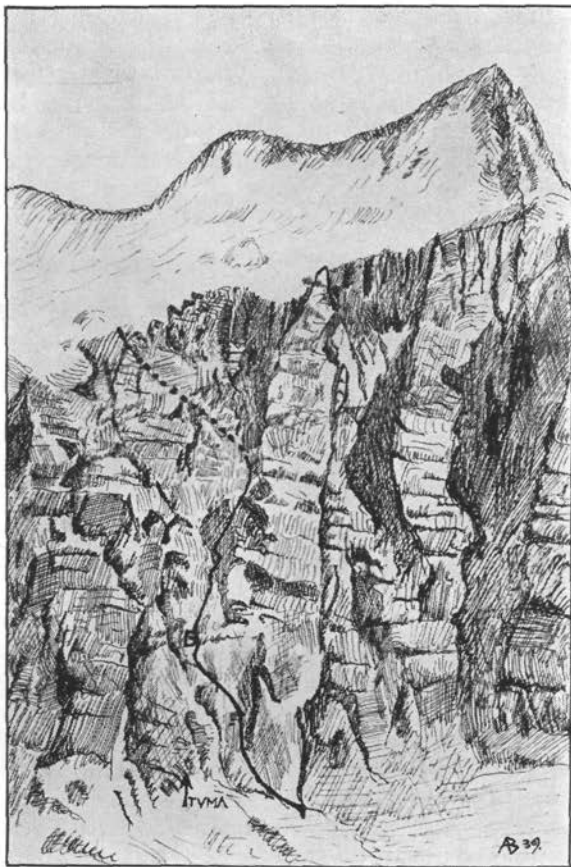
Ura je bila osem. Na nasprotnem pobočju se je utrnila luč in zopet ugasnila. Nekdo je hodil proti bivaku.

Od zgoraj se je glasilo: »Ooo-aaa — oo — —«. Glas se je izgubil v vetru in kakor v zasmeh je odjeknilo od stene na levi: »Ooooo — — —«. Nič nismo vedeli, kaj hoče tovariš zgoraj. Zopet je pričela drseti vrv, dokler ni potekla. V trenutku, ko je veter nekoliko pojenjal, smo mogli dati prvemu znamenje, naj počaka.

Dvignili smo se nekaj metrov više. Temnilo se je vedno bolj. Za hip me je spreletela misel: »Kaj, če bomo morali obviseti kar takole za vso noč?« Kaj je zgoraj, nismo mogli slutiti. Zopet smo bili na koncu z vrvjo. S pridržano sapo smo poslušali. Vrvi sta bili napeti. Končno vendarle: nekoliko močnejši zaporedni tegi so bili znamenje, naj sledimo. Zgoraj je tovariš čepel na robu: vrvi ni imel toliko, da bi jo mogel oviti okoli cepina. Varoval je s telesom, z roko oprt na oklo.

Ura je bila devet. Čez Bele Plati, to je za višino ca 120 m, smo rabili skoraj 8 ur! Zakaj toliko, se nismo spraševali. Določilo na tem najbolj izpostavljenem mestu v steni je bilo opravljeno previdno in pošteno. Navezani smo bili vsi skupaj, kar je zavest odgovornosti zostrilo do kraja. Sleherni med nami se je dobro zavedal, da bo ena nepremišljena kretnja pomenila padec štirih, katerega bi nihče ne mogel zadržati.

V temi smo se razgledali okoli sebe. Morali smo najti čimprej primeren prostor za bivač. Po strmi snežini smo zavili na levo pod stolp nad Belimi Platmi. Sreča nam je bila mila. Pod previsno steno je bil vrh snežišča zravnani; na enem koncu smo si izgrebli udobno vdolbino, tako da smo bili zavarovani proti vetru. Zaviti v šotor, smo v jasni, mirni noči kmalu zaspali.

Šele ob dnevu smo se zbudili. Ozračje je bilo čisto in mirno, kakor vse dni doslej. Ob devetih smo se pričeli spuščati navzdol, da smo se ognili steni, ki nam je zgoraj zapirala prehod. Sneg se je udiral do gležnjev. Vrh škrbine, kjer sekajo Zlatorogove steze Slovensko smer, smo dosegli ob pol dveh popoldne. V žlebu pod njo smo imeli opraviti še z ledom; kopanje stopinj v hudi strmini je zelo zamudilo.

V Triglavski grapi pod Slovenskim stebrom se je strmina znatno zmanjšala, tako da smo mogli istočasno napredovati. Malo pred koncem grape smo zavili na levo. Sneg se je v opoldanskih urah že nekoliko ojužil. Na gladkih snežiščih nismo imeli posebnih zaprek; po njih smo ob pol šestih popoldne dosegli ledenik.

Gozd v dolini in gole stene v nasprotnih pobočjih so se v nastajajočem somraku ostro odražale od svetlikajočega se snega. Daleč zadaj so se bleščali vrhovi in grebeni, moléč iznad temnih dolinskih zarez. Za trenutek smo postali in zrli v to krasno gorsko divjino.

*

Zimska alpinistika je pri nas še na začetku. Nič ni to čudnega; saj stalno slišimo ugovore, češ da se le-ta sploh ne bo mogla razviti, ker se ji postavljajo nasproti ovire, ki jih ni mogoče omejiti, kaj šele odstraniti. Trditev res ni popolnoma neosnovana; saj predstavljajo pri zimskih vzponih plazovi in zameti ovire, ki jim za enkrat z vsemi pripomočki in z vsem znanjem ne moremo blizu. Toda s tem smo tudi že izčrpali nepremagljive težkoče. Največja nevarnost plazov in zmetov je neposredno v dneh, ko zapade sveži sneg, in v času nenadnih toplotnih obratov, ki pa pri nas, zlasti v višjih legah, niso tako pogostni. Ostane nam torej za zimske vzpone še dovolj vmesnega časa, ko je sneg v višinah na splošno trd in spihan in je temperatura tudi zadosti stalna.

Zimska alpinistika zahteva sistematične vaje, ki jo danes vrše pri nas le posamezniki in še ti zdaleč ne v onem obsegu, kakor se to vrši za plezanje v kopni skali. — Pri vzponih pozimi se na vsakem koraku stavlja nova vprašanja, ki jih mora plezalec reševati sproti, kar je zvezano z velikimi napori in z nemajhno izgubo časa. Ti vzponi pa niso isto ko oni v snegu visokega gorovja. Tudi je precejšnja razlika med zimskim in kepastim spomladanskim snegom (srenom).

Posebnost zimskih razmer je nadalje hitro menjavanje kako-vosti snega. Taka menjava pride včasih nenadoma in zelo otežkoči položaj. V strmem žlebu pod Triglavsko grapo smo mi na primer naleteli v spodnjem delu na led; nekako v sredini se je pričela tanka plast poprha, ki je postajala vedno debelejša, dokler ni proti vrhu prevladal sam pršičast sneg. Napredovanje na taki razlikoviti snežini je silno zamudno, ker samo zgornja, mehka plast ne vzdrži pritiska.

Od vseh nedvomno najkočljivejše je pa vprašanje varovanja na gladkih snežnih vesinah. Varovanje s cepinom, zasajenim navpično v sneg, je praktično možno samo do določene naklonine. Med našo

turo je eden sprožil misel, ali bi ne bilo na strmih pobočjih bolje varovati s poševno zasajenim cepinom. Važno je nadalje vprašanje, kolikšno obtežitev prenese v različnih nakloninah tanka plast snega na zmrzneni podlagi.

Ta in še vrsto drugih vprašanj bo treba reševati s sestavnim proučevanjem zimskih razmer v stenah. Radovednemu gorniku se bodo tako pričele odpirati stene tudi v zimskem snegu. Navadil se bo še marsičesa, predvsem brezobzirnega napora, ki je v snegu in mrazu mnogo večji ko poleti. Preizkušen na tveganih potih, bo tudi slovenski alpinist smel nekoč samozavestneje pogledati v široki svet, preko ograje svoje majhne domovine.

Slavko Peršič:

Spomladi v Jalovčevih strminah

Hladni vetrovi so razgnali sive oblake, posijalo je vroče spomladansko solnce.

Stal sem ob robu sočno zelenega pašnika. Globoko pod mano so se lesketali valovi reke, ob njej se je belila cesta. Pogled je zastrmel v daljavo. Nad temnimi, pravljličnimi gozdovi so se v solnčnem žaru pokazali obrisi belih gora. V duhu se mi je venomer pojavljala piramidasta silhueta z ostro začrtanimi obrisi njega, ki je planincu podoba drznosti, borbenosti, tudi kljubovalnosti, in — svobode. Na levi strani se je med stenama ostro odražala globoko zasekana grapa, napolnjena s snegom... »Na goro, na goro! Na t o goro!«

Usoda je nama, Jožetu in meni, naklonila potrebni prosti čas. V krasnem predpoldnevu se upirajo najine noge v gonila ne ravno udobno opremljenih koles. Št. Vid, Šmarna gora, Smlednik, Kranj... Tudi v soparnih opoldanskih urah sta zvesta železna konjička neumorna. Težko gre po klancih navzgor, nekoliko še na kolesu, potem pa ob njem. Ej, ko gre navzdol, kako ponosno vzvišeno sediva na sedalih ter si domišljava, da imava prave težke motorje! »Težke«, da! Saj je na njih obleke, vrvi, železja in hrane za več ko teden dni. Samo motorčka ni. Pa kaj! Saj je v srcu in nogah še sile dovolj.

Brziva mimo znanih krajev, posamezne skupine gora se odpirajo, kakor bi šle zavese narazen; do konca pa se ni dvignila zavesa: okoli vrhov visijo težki oblaki. Odprla se je dolina na levi, najin cilj je za robom. Na prodišču ob ledenomrzli Savi Dolinki (najin »Hotel Ciprnik«) zabrni nama špiritni kuhalnik. Večerja. Nato potiskava kolesi zopet v breg preko snežišč ob vznožju Ponc v Tamar.

Mrak lega nad dolino, toda v grebenih Šit do Travnika in Velike Mojstrovke še plapolajo beli prapori, lesketajoč se v tonečem solncu. Z roba Velike Dnine se je utrgal plaz in zgrmel. Na Travniku se je odlomila velika opast in se je z močnim truščem, spremljanim od enolične melodije močne kaskade Nadiže, zrušila preko njegove severne stene. Jalovec se je pokril s sivo kučmo, črne megle grozijo izza grebenov s trentske strani.

Po nemirno preležani noči zapuščava naslednjega dne precej pozno — ob šestih — Tamar. Včerajšnja utrujenost nama še leži v kitah. Toda hladno jutro in mrzla sapica z ozebnika naju osveži, da se po trdem, celem sreenu vzpenjava dokaj hitro. Pod ozebnikom, na grobišču plazov, so nagrmadene velike in male snežne in oledenele grude; razmetane leže po pobočju. Položene so narahlo, s težavo se prerivava skozi nje in loviva ravnovesje. Še pogled na solnčno Kotovo Špico, nato naju objame hladna senca ob vstopu v ozebnik. Kakor čer sredi morja, moli tu iz belega pobočja temni branik, v katerega s silo butajo plazovi, da se razbijajo in se jim ob njem krha silna moč, ko pridrvijo po svojem v sredi ozebnika speljanem žlebu. Dno in boki žleba so poledeneli in zgajeni. — Derež nimava, pri večji strmini se umakneva iz žleba, dasi se v pričnem snegu globoko udirava. Bolje tako, nego da bi naju v žlebu zajel plaz.

Skozi Vrata, kjer sva se z naglim, trdim delom v strmini zasopla, prideva v objem solnca. V kotanjici se razgledujeva in si začrtava smer po vzhodni steni na vrh Jalovca. Smer nama dajo snežne police in gredine. Počasi se vzpenjava v globokem snegu k snežnemu stožcu, ki sega najvišje v črno steno. Tvegan je s snežnega stožca, ki so ga nanosili plazovi, prestop v trdo skalo, čez katero že močno curlja topna voda, in nato v kaminček, skozi katerega padajo snežne gmote z Jalovca. Žleb v snežni vesini navpično pod nama je dokaz, da so tu plazovi na dnevnem redu.

Pri vstopu v kaminček se tovarišu vsuje poplazič na glavo in za vrat. Mar naj bo to prvi opomin? »Pazita, človečka, ne podcenjujta naše moči!« Zavedala sva se, da napovedana ura plazov še ni prišla, in sva upala, da bova nevarna pobočja prešla še ob pravem času. Kljub opominu zato: »Naprej!« Najina previdnost pa se čedalje bolj stopnjuje; kajti noga ne najde več trdnega stopa na gladkih, z ledeno skorjo prevlečenih in s snegom pokritih ter mokrih skalah. Klin zapoje svojo v višje tone zvenečo pesem; dobro sedi v špranji, zaupava se mu. — Visoko sva že. Več ko polovica stene je pod nama; še slabo urico in vrh bo najin! Trenutek postaneva, da si oddahneva in otreva pot z razgretega obraza. Zatopljen v misli, sloniva ob skali. Naenkrat, ko bi trenil, kakor bi bil dan znak, prekine bajno tišino močno bučanje in grmenje. Oživila so vsepovsod pobočja, plaz za plazom grmi v dolino. Pretrgala se je tudi snežna vesina poleg naju, sproščena bela gmota se je spustila čez steno v ozebnik. Grmenju plazov odgovarja grmenje z neba... S skrbjo se obračava k Triglavu, ki ga obdajajo težki nevihtni oblaki; počasi se bližajo Jalovcu... Oklevava. Ali naj odloči srce ali glava?

S težkim srcem se odločiva za umik. Zopet se zvijajo klini v špranje in šklepne zaponka, skozi njo polzi varujoča vrv navzdol. Poslednjega zabijem pri vstopnem kaminu, na njem zavarujem Jožeta, da se spušča na že pripravljeno stojišče. Izbijem klin, prestopim preko dna kamina v levo na ozko lašto v črni stenici. Sekundo nato bije mogočen plaz z vso silo v kaminček, snežna gmota, pomešana s kamenjem, pada preko mene čez stenico. Gorje nama, če bi plaz

pridrvel le za hip prej! Zagrabil bi varujočo vrv, ki je potekala čez kaminček, in padec bi bil neizogiben.

Oblaki so že prav blizu, toda še niso zakrili solncea, ki nama, razgaljenima, daje moč in veselje, veselje do dela in življenja. Tudi gore čutijo njegovo blagodejno toploto in odlagajo bele plašče. V konti nad ozebnikom počivava in nemo strmiva v vzhodno steno, kjer sva klonila pred višjimi silami.

Že stojim sredi Vrat v ozebniku pod skrbnim Jožetovim varstvom. Silno bučanje, danes gotovo najmočnejše, naju zaustavi. Izenadena nad veličastvenim prizorom, strmiva v tri velikanske bele slapove snega, padajoče preko vzhodne stene; tri velike struje se bijejo, ko drve z veliko naglico v ozebnik. Gledava te tri srebrnkaste slapove, zamaknjena poslušava silno pesem narave in trenutno pozabljava, da naju more vsak čas zagrabiti snežna roka. Bliskovito se poženeva iz žleba. Jože, ki je že itak stal ob robu žleba, porine cepin do glave v sneg in ovije vrv okoli njega; saj takoj spozna, da se ne bom mogel popolnoma izogniti beli reki. Poslednji trenutek, ko stojim že izven glavne struje drvečega plazu in vidim drvečo gmoto kar tik pred sabo, se vržem z vso silo s prsmi na cepin, da predre osrenjeno površino in se zarije do konca, pritisnem glavo k tlom ter si jo zavarujem z roko. Čutim, kako udarjajo snežne kepe v rame, vrat in hrbet, kako se vali snežna gmota preko mene in me pritiska k tlom, čutim napeto vrv in končno tovarišev poziv, da je vse končano. Nato mir! Gibati se začne še poslednji ostanek, mal poplazič, gmota, ki je prva pridrvela vame, pa sem jo zadržal s telesom, a sedaj zadnja odide v dolino...

Uro kasneje stojiva pri srebrnem vodopadu, ki le pomladi pada ob vznožju Travnika. Ozreva se nazaj. Jalovec se je pokril s temno, sivo kučmo in se zavil skoro tja do Kotovega sedla. Vsenaokoli samo en oblak. Nekje v daljavi zamolklo udarja grom, ki votlo odmeva od Jalovčevih sten. Prve kapljice naju dohite tik pred kočo v Tamarju.

Pozno popoldne pokuka solnce izza oblakov. Tedaj zasedlava svoji kolesi in se odmakneva začudenim graničarjem izpred oči. V nekoliko minutah sva zopet na beli, dolgi cesti...

*

Zopet solnce s svojo življenjsko silo obuja naravo, iznad nežno ozelenele doline vabljivo žare vrhovi v njegovem siju... Nenehoma se v duhu pojavljajo obrisi gora, obrisi, ki se živo vtisnejo v spomin in ostanejo nespremenjeni tako v solnčni svetlobi kakor v zvezdnati noči. Glej silhueto edinstvenega, ogromnega, kamenitega kristala z obrušeni robovi, kipečega v sinje nebo ob koncu Planice! Gora vabi, zvabi...

S tovarišem Nikom stojim na Kotovem sedlu. Globok sneg vsenaokoli. V jutranjem solncu se beli Kotova Špica in pričakuje obiska. Nihče je še ni obiskal, kadar je imela tako svečano belo oblačilo. Ko mehke preproge se odražajo zelene doline pod nama. Cerkvica v Logu vabi k maši...

Levo se vzpenja severozapadni greben Jalovca, tisti, ki je tej gori drznosti v okras in blaži njene ostre poteze. Samo eno pot imava, pot navzgor: tu ni izbire — levo, desno; ni povpraševanja — kod, kam; en odgovor, ena rešitev je: samo navzgor, navzgor k vrhu po poti, katero je dala narava. Ne pozna še tega grebena, zato vstop nanj zgrešiva. Plaz grozi v žlebu levo od grebena. Izogneva se nevarnosti in kreneva v trde skale. Po strmem pečevju morava plezati navzgor skozi prijeten kaminček na poličko; nato sva v grebenu. Trdo osrenjena gred naju zaposli. Cepinovo oklo udarja ob led in skalo, kreše iskre ob skali in drobci ledu škropijo. V trdem delu uživava. Vzpneva se na rob grebena; tu vise opasti nad Planico. Nad nama se boči sinjina, pred nama je vrh; le škrbina naju še loči od njega. — Svobodno stojiva v grebenu, polnem ponosne lepote, visoko nad dolinami, visoko v solnčni višini, kamor množica ne zahaja in ne zanaša svoje vsakdanjosti. V tej zračni in izpostavljeni višini se veseliva svobodnih, solnčnih dni. Spustiva se v grapo pod škrbino. Dobrodošel je nama zarjavel klin, ki so ga zabili predniki na tem krušljivem in izpostavljenem mestu. Viseče snežišče v grapi preprečiva previdno; sveži sneg bi se mogel splaziti. Više in više se vzpenjava; počasi napredujeva, iskati morava varnih stopov v oledenem in s snegom pokritem pečevju. Končno — na vrhu sva! V globok sneg zasadiva cepina in si stisneva roke. Po trdem delu blaženo počivava in se naslajava ob lepem pogledu v daljavo in globino. Povsod samo gore, vrhovi, grebeni... Te še obliva pozno popoldansko sonce, druge so že v sivini. Po modrem nebu leno plovejo posamezni oblaki...

Jalovec, gora drznih oblik, naj ostane nedotaknjena. V njeni mogočni divjini naj mladi rod spoznava silo prirode, tu se naj uči in vzgaja. V plemeniti, odkriti in viteški borbi se krešejo neupogljivi značaji.

Janez Presl:

Jugova poč pozimi

Dne 19. marca 1938 smo se odpravili P. Kemperle, B. Benkovič in jaz v lepem pomladnem jutru v Kamniškega Sedla proti Jugovi poči. Najbolj podjeten je bil Bine; jaz sem slabo spal na trdi klopi, Pavle pa se je nekaj z želodcem skregal. Bine je pri vstopu prevzel vodstvo. Za kakšne tri dolžine smo se vsi hkrati pomikali po strmem snežišču do vstopa, kjer sem zavaroval Bineta na cepin. Načel je popolnoma navpično in poledenelo sneženo plast. Kopal je velike luknje drugo nad drugo v neznansko trdi sneg; tako je napravil nekakšno lestev iz snega. S tem je prišel do tiste kritične točke v sredini poči, kjer je že marsikdo poleti odnehal. Pod njo je zabil star klin; na njem se je Bine zavaroval. Nekoliko više je segel z levo roko v krajno poč med snegom in skalo, z desno pa je više gori otipal luknjo, od vode v trdi sneg izdolbeno, zdaj poledenelo. Potegnil se je kvišku in tako premagal tisto zoprno prevesico. Nad njo je v

preklicano težkem položaju in brez varovanja, izrabljajoč trenje ob stranskih stenah, dosegel snežen brlog pod vrhnjo preveso.

Ko sem ga dosegel, sem se preobul v plezalke in prevzel vodstvo. Poskusil sem na desni, a me je ustavila velika ledena bariera; zato sem se obrnil na levo. S pomočjo klina sem se dvignil nekaj metrov navzgor v nekoliko prevesni prag, ki je bil ponekod prevlečen z ledeno glazuro. Tik pod vrhnjim robom mi je izpodneslo edini stop, da sem obvisel na neznatnih oprimkih in z nogami krčevito iskal opore. Že sem Bineta opozoril, da bom padel, ko sem s kolenom ujel majčken robček in preprijel z desnico na vrhnji rob. Dvignil sem se ves zasopljn na polico ob prevesi in po nekaj metrih lahke plezarije stopil na vrh Jugove poči. Tovariša sta mi sledila; na prostrani polici smo si greli premrle ude v toplem solncu. Nismo še sedeli minuto, ko je prižvižgalo za dober koš kamenja čez nas naravnost v srednji del poči. Kar samo se nam je smejalo, da smo jo tako ob pravem času popihali iz poči... — Vrnili smo se po skrotju na levi strani do poti in k veseli družbi na Sedlu.

Pavel Kunaver:

Na Triglav iz vzgojnih ozirov

Na tem mestu sem že večkrat povedal: Niso še vzgojene množice, ki hodijo v gore, odkar so planinska društva nadelala pota in postavila kočje. Točno vedo ljudje, kako se je treba vesti v cerkvi, v gledališču in pri koncertu; toda ne zavedajo se, da se spodobi stopiti tiho in dostojno, dobro pripravljen in čistega srca v mogočno pozorišče gorske pokrajine.

Te dni sem prečital knjigo »The Valley of Flowers« (»Dolina cvetic«), ki jo je napisal znameniti planinec in plezalec po Himalaji F. S. Smythe. Leto 1937. je posvetil spoznavanju gorá okoli svetih izvirov Gangesa ter nabiranju semen, čebulic in gomoljev gorskih cvetic v dolini Bhyundar. Ob tabornem ognju in na samotnih potih med milijoni cvetic, kjer se spominja besed nekega tibetanskega lame: »V sto vekovih Bogov bi ti ne mogel opisati veličastva Himalaje«, primerja nedotaknjena pobočja onega gorovja z našimi Alpami; planinske travnike Himalaje, kjer pri najboljši volji ne najdeš mnogokrat prostora za svoj čevlji, ne da bi strl trumo cvetic, pa z našimi, kjer so nepoučeni hribolazci zatrli toliko najlepših planinskih rož. Ko sem bral čudoviti opis še bolj čudovitih lepôt daljne dežele sredi nedotaknjene Himalaje, mi je bilo bridko, če sem pomislil na naše razmere. V duši pa so mi vstale slike naših gora, kakršne so nekoč bile in kakšne lahko zopet postanejo, ko bi ves narod hotel sodelovati. Mnogokrat sem že klical, pa zaman. Kje ste, vi mladi profesorji in učitelji, ki od vas domovina pričakuje vzgojene planinske mladine, čuvarice najlepšega, kar imamo? Ne srečam vas v gorah! Sami hodite — ako hodite — in mladina hodi sama zase.

In vendar ni tako težko pripraviti skupne planinske izlete, če imaš le nekaj dobre volje! Napačno je tudi misliti, da ni užitka — osebnega — na takih izletih. — Nekoliko dokazov iz l. 1938.:

Tega leta sem bil na Triglavu trikrat, a samo v večjih družbah: prvikrat z 22 skavti — člani mladinskega odseka SPD — drugič z osmimi fanti, pripadajočimi istim organizacijam, in tretjič s 15 angleškimi geografi. Niti ena teh tur ni zapustila madeža v mojem spominu. Lep je in svetel posebno zato: v duši ne vidim samo lepih cvetic, tihih gozdov, gorskih velikanov, ampak tudi od veselja žareča lica dečkov, strmeče mlade oči, vse pa obdaja — mir. Dá, mir; kljub številnemu mlademu spremstvu.

Od 18. na 19. julij je deževalo. Toda obljuba dela dolg in moral sem zlesti iz spalne vreče in šotora, ko so me prišli buditi skavti z Naklove Glave. Doli ob jezeru na mostu pri Sv. Janezu so me čakali opravljeni na pot. Kislo se je držalo in rosilo je. Takoj pa nismo mogli dalje; eden dečkov je ugledal na jezeru odtrgan čoln in, ker so v hotelu še spali in ni bilo mogoče do čolnišča, je skočil v vodo, splaval do čolna in ga priveslal k bregu.

Ko sem podvomil o vremenu, so me tihe oči dečkov prosile, naj odrinemo. Zaupajoč na usmiljenje sv. Petra, sem dal znamenje za odhod in v vrsti smo odkorakali do Stare Fužine. Preden smo vstopili v strmine Studorja, smo se razvrstili v eno, dolgo vrsto. Treba je bilo jasnih odločb, saj so bili vmes dečki od 11 do 18 let. Glavna naredba se je glasila: »Vedno vsi skupaj!« Druga enako važna je bila: »Vsi se ravnajmo vedno le po najslabotnejšem in najpočasnejšem!« — Dva najmočnejša in najboljša sta hodila zadnja. Tako je ostalo ves čas; vrsta je bila vedno tako strnjena, da nam je na koncu izleta nekdo, ki nas je videl z Lepe Špice, rekel, da si je takoj mislil: »To je vojska ali skavti.« — Ves čas izleta so se povelja le tiho glasila, tišina je večinoma vladala tudi med pohodom, dasi svoboden razgovor ni bil prepovedan. Dečki so dobro razumeli nasvet, naj raje natančno opazujejo lepo prirodo, katere gostje smo, nego da jo motijo s preglasnim govorjenjem.

Sv. Peter se nas je res usmilil; z oblaki nas je le ščitil pred prehudim solncem, ni pa nas niti močil niti nam ni preveč zakrival planinskih lepot.

Tako smo odlično napredovali; ker smo se ravnali točno po obeh prvih načelih, ni nikdo zaostajal, nobeden ni oslabil. Zaostajanje jemlje slabotnim ves užitek in jih naredi malodušne. Noben dober vodja naj ne dopusti, da bi zaradi tega, ker nekateri ne morejo živeti brez letanja, slabotnejši ostajali zadaj. Le če je res nujno, naj pri njih ostane eden ali bolje dva krepka in dobra — namreč srčno dobra — fanta, ki počasnežem ne očitata njihove slabosti. V kolikor je bilo mogoče, sem one, ki se jim je zdel tempo prepočasen, opozarjal na cvetice, geološke posebnosti i. dr. Tako je čas do Toščeve planine kar prehitro minil.

Vprašujoči pogledi so se zapičili v mene, ko so prišli mimo turisti s planikami. Povedal sem jim, kakšen je bil Tošec pred 36 leti, ko sem ga jaz videl prvič, in opozoril sem jih, da bi prihodnji rodovi gorska pobočja lahko zopet izpremenili v raj, če bi se znali zdržati trganja cvetic. — Pri počitku je eden dečkov našel ne daleč od steze za ruševjem krasno skupino planik. Vse je hitelo gor občudovat skrite krasotice. Niti enemu pa ni padlo na um, da bi katero odtrgal. Le trije, ki so se zanimali za botaniko, so dobili vsak po eno. Večina je globoko doumela na licu mesta pomen varstva prirode. Zato so s tem večjim užitkom ogledovali na nadaljnji poti proti Aleksandrovedu domu nežne cvetice, ki so se kljub kratkemu poletju sredi skalovja in na meliščih tako divno razvijale.

Še preden smo dospeli do Aleksandrovega doma, sem jih opozoril na hišni red in na pomen skromnega vedenja v planinskih kočah. Po navodilih so se tudi ravnali.

Zjutraj ob petih smo odšli na Triglav. Že prejšnji večer sem jih poučil, naj pazijo na vsako stopinjo, da ne prožijo kamenja, in da hodijo v čim bolj sklenjeni vrsti. Boljše in močnejše sem porazdelil med druge; vsak je vedel, na koga mora posebno paziti. Tako smo razmeroma naglo in brez težkoč prišli na vrh. Megla, ki nam je spotoma nekaj časa zagrinjala razgled, se je na vrhu razkadila, da se je bližnja in daljna okolica Triglava razgrnila pred nami. Nizko stoječe solnce in bele megle na zapadni strani vrha so nam večkrat zaporedoma pričarale »glorijo«. Mavrični krogi okoli groteskni sence na megli so prevzeli dečke, ki so ves razgled kar usrkavali v svoje vsega lepega žejne duše.

Kljub mrzlemu vetru smo pred odhodom izvršili še nekaj: izlet je priredila naša Triglavska četa, s seboj je imela še nezaobljubljenega člana. Zato so ga tovariši obstopili — vrh Triglava je v moje roke položil lepo skavtsko obljubo. Ali jo poznate? Poizvedite, kakšna je, da boste razumeli, kako globoko je segla dečku v srce.

Na pohodu od Aleksandrovega doma do Hribaric in dol do doline Triglavskih jezer je bilo dovolj dela; saj je tu domovina Zlatoroga in oživila je v nas čudovita pravljica. Pa sedanost je za opazovalca ravno tako zanimiva: kraški pojavi, priče ledeniške dobe, predvsem pa prelepe skupine nežnih cvetic sredi mrtvega skalovja!

Pri dvojnem jezeru je bil večurni odpočitek. Po kuhanju so dečki po mili volji fotografirali, slikali, plezali po skalah ob vodi; dodobra so se naklepetali in odpočili. Lepota poznega popoldneva nas kar ni izpustila iz svojega čara v tej prekrasni dolini. Da bi njen zadnji del posebno preučili, smo šli skozi njene gozdove do Črnega jezera v patroljni vrsti, t. j. ločeni po presledkih od 5 do 10 metrov, in popolnoma tiho. Skrivnostna priroda je edina govorila dovzetnim dušam. — Pri Črnem jezeru se je od nas poslovilo solnce in v mraku smo bili v dnu Bohinjske doline. Uro nato je tihi tabor na Naklovi Glavi ob jezeru sprejel trudne mlade planince.

Lepo uspela tura je navdušila še druge in proti koncu julija smo jo zopet udarili gor. Tokrat smo taborili na Prevalu in šli na Kredarico. Lepo popoldne nas je zvalo na vrh. Toda tokrat je šlo nekoliko drugače. V strmini stene je eden odpovedal. Na grebenu sem ga navezal na dvojno, 8 mm debelo vrv, ki jo imam na mladinskih izletih vedno s seboj. Sproti sem mu dajal navodila, tovariši pa niso izrekli ne ene besede, ki bi ga mogla užaliti. Tako smo prišli počasi na vrh. Goste megle so zakrivalle vse, kar je bilo niže od Triglava samega. Mogočni valovi oblakov so nas obdali. Prečudna slika! Tako odmaknjenega od sveta se nisem še nikdar čutil na Triglavu in fantje so se zavedali položaja. Solnce je stalo že nizko in je od strani obsevalo oblake tik pod nami, da so bili polni močnih senc in luči. Temnomodri obok neba, čist ko kristal, pa se je vzpenjal nad nami.

Dol grede sem dečka še skrbneje varoval z vrvjo. Nesmisel in pot v pogubo je, če se naši planinci na nevarnih mestih, posebno pozimi, branijo vrvi. Vsak vodja mladinskih oddelkov naj je ima nekaj metrov s seboj. Težke trenutke mu bo olajšala; šele nad strminami se pokaže, kdo ima trdne živce. Dostikrat pa si že daleč v steni, ko plašnemu dečku odpovedo živci. Hladna kri in vrv, pa mirno prigovarjanje ter dobri tovariši rešijo neprijetno situacijo.

Čudovito lepo, mirno in prijetno vreme nam je po ponovnem polazu na vrh Triglava drugi dan dopustilo, da smo prav počasi šli preko nazadujočega ledenika, v miru študirali divje razrita tla, kjer je še pred malo leti ležal »večni led«; tam so sedaj med skalnimi razpokami našle prve divne cvetice svojo borno hrano.

Na prvih traticah pod Begunjskim vrhom smo prebili nekaj lepih ur. Šele popoldne smo se preko Praga spustili v Vrata. V Pragu samem sem moral iz previdnosti uporabiti vrv; vendar se je pokazalo, da se je dečko ohrabil na tej poti in bo drugič samostojno prekorlačil strmine, ki so mu bile prvokrat neprijetne.

V mraku smo dospeli do Bistrice. Kjer se tla zravnavajo, smo na belem produ ob vodi zakurili svoj taborni ogenj. Čim bolj se je temnilo, tem bolj so nas vabili plameni k sebi. Silnost pokrajine je po svoje vplivala na naš razgovor in našo zabavo. —

To nista bila v letu 1938. edina izleta z mladino v planine. Z manjšimi skupinami (7 do 12) smo se pozimi povzpeli na Konja, na »Vrh vrnitve« (v Košutini, kjer se zaradi poledenelih skal nisem upal dalje), na (Kamniško) Sedlo, na Ljubnik in tamošnjo jamo, na Klanška jezera i. dr. — Priznati moram, da so vsi ti izleti bili prijetni in ni bilo »sitnosti in težkoč« z mladino; med njo sem našel početke lepih značajev, brez kali blaziranosti, in material, ki se da obdelovati, t. j. vzgojiti. Ti mladi ljudje bodo čez nekaj let dorasli — na tisoče jih je! V šoli so le nekaj ur pod našim vodstvom — prisiljeni; v prirodi pa se prostovoljno vdajajo našim navodilom. Zato, Vi mladi vzgojitelji, porabite priliko in popeljite mladino večkrat v gore, pa po izkušenih pravilih, ki Vam bodo sijajno olajšala vodništvo!

Kemperle Pavel:

Vzhodna stena Brane

(Smer v kulminaciji, dne 25. septembra 1938.)

Bila je ena tistih septembrskih noči, ko so skale oblite z mesečino in ječi v vrhovih jesenski veter. Lepe so take noči in polne skrivnostnih šumov. Stan pri pastirjih pod Sedlom je že zapuščen; ves temen čepi na obronku, streha se mu jasno odraža od zvezdnatega neba. V notranjosti naju sprejme značilni duh po osmojenih tramovih in po ne vem čem, lasten le gorskim stanovom.

Bine je zakuril, jaz stojim med podboji in gledam svojo veliko senco, migljajočo v rdečem odsevu ognja. Skozi temne macesnove veje se svetijo bele stene.

Večer poteka mirno; leževa na pograd in Bine hitro zaspi. Jaz sem poln bele noči in prisluškujem v temo: Bine globoko sope, veter škriplje s škodlami, žerjavica umira na ognjišču.

Jutranji mraz naju pretrese; vsa trda se z mnogimi vzdihmi pretegneva. Hitro se odpraviva proti vzhodni strani Brane. Po dolinah leži modrikast mrč, v gozdovih se mešajo vijoličaste sence z belino jutranjih megel.

Pri vstopu sedeva in pojéva nekaj brašna. Ura je pol sedmih, ko se začneva, sprva nekoliko trdo, dvigati po markantni grapi navzgor; a že se počutiva prožnejša, ko se obrnem po dolžini vrvi v lep sedemmetrski kamin na desni. Kmalu mi njegove gladke stene in prevesna zapora na vrhu poženejo kri hitreje po žilah. Vodim še dalje po desnem bregu grape, ki tvori lahko skrotje z nekaj težjimi skoki. Po nekaj dolžinah spet prestopiva po polici v grapo in po njej za dve dolžini navzgor, kjer se začne šele prava stena (I.) Nad nama stoji navpičen, gladek bolvan, ki se na levem robu stika s steno jugovzhodnega raza. Z Binetom se neodločno spogledava. Ogle-

dujem stik obeh sten; tam še najbolje kaže. Vse pa je gladko, le nekaj razpok je videti. Nekajkrat sva obšla steno spodaj, da bi poiskala primeren vstop. Lahko bi se vsemu temu izognila na desni, a sva si ta izhod prihranila za primer, če bi v bolvanu nič ne opravila.

Za vstop sva si izbrala majhen nastavek v sredini gladkega bolvana. Že po nekaj metrih je zapel prvi klin. Bine je vlekel naprej. V višini 40 m mi sporoči, da ni več prehoda; nad glavo je zagledal neprehoden previs. Pribil se je k steni in me potegnil za seboj. Ko sem plezal do njega, sem že nižje poskusil prečiti po majhni razčlembi na levo; a tudi tukaj ni bilo izgleda za prehod, zato sem se povzpel do tovariša. Po kratkem sklepanju sva se odločila, da ne popustiva, akoravno je položaj bil videti nemogoč. Z Binetom sva se pripravila in poskusila skrajno. Odvzel sem mu kar največ klinov in zaponk in načel previs. Z Modečevim škripčevim potegom sem s pomočjo treh klinov prečil izpostavljen previsen rob levo navzgor in prišel do bornega stojišča, skoraj v stiku dveh gladkih sten. Da sva bila s tovarišem čim bližje — za primer padca — sem potegnil Bineta za seboj. Od tu dalje ni bilo govora o kakem stopu ali prijemu; zato sva kovala klin za klinom za pol dolžine vrvi.

Kako dolgo bo to trajalo, nisva mogla ugotoviti; kajti razpoke so bile sicer goste, toda nezanesljive. Že sem se privadil viseti na klinih. Ko se zopet potegnem za pol metra višje, se mi naenkrat klin v razpoki premakne. Takoj vidim resnost položaja, spustim se nazaj ter poprimem nižje spodaj ležeči klin. Bine tega ni niti opazil; šele pozneje, ko je za menoj izbijal kline, je videl, da klin nič ne drži. Sam ne vem, kako sem šel še enkrat čez ta klin. Na varovanje tovariša se nisem mogel zanesti, ker je stal le s koncem plezalke na eni nogi in tako rekoč visel na svojem varovalnem klinu. Po dolgem času sem prišel preko majhnega previsa do drugega varovališča. Dalje vodi Bine. Še nekaj metrov gre smer z isto težavo naprej; nato prestopiva v levo steno, ki se v vrhnjem delu malo položi; na vrhu izstopiva na oster, kratek razov greben. — Po štirih urah trdega dela sva se prvikrat vsedla in potolažila želodec.

Solnce je tu že močno sijalo, v dolini je bila še senca. Z Maričkine plošče slišiva udarce in govorjenje: Ljubljancani postavljajo tam bivak.

Greben se konča pod navpičnim, ne visokim stolpom, ki sva ga naskočila od leve strani skozi kratek kamin, ga v desno prečila in se vzpela do njegovega vrha. S stolpa sva se za nekaj metrov spustila in prestopila skozi zaseko na travnato vesino, ki pelje vzdolž gladke gornje stene. (Dobro je vidna od stanu. II.)

Med velimi očnicami sva za kakšno dolžino vrvi prešla v drugi del stene. Tu sva še nekaj metrov prečila v desno proti velikemu stolpu z rjavimi odlomi; prišla sva v mejo stenskih plasti. Obstala sva na razcepu dveh takih plasti in ugibala, po kateri bi naj šla. Izbrala sva vrhnjo, ki se pa kmalu izgubi v skalnem kotu pri veliki luknji. (III. Markanten, osamljen borovec.) Na levi se nama je skrival navpičen, gladek stebriček, ki sva se ga morala lotiti. Zapelo je zopet kladivo in sledil je vrvni poteg. Po nekaj zračnih

metrih se nama pokaže ozka lašta, po kateri sva prečila v levo na položnejše pečevje. Lašta postane v srednjem delu tako ozka, da sva se morala spustiti na roke in jo nekaj metrov prosto z rokami preprečila. Po dveh dolžinah vrvi sva z lažjega terena stopila na majhno travnato polico. (IV.) Od tod sva šla na desno proti stolpu in prišla do stika dveh strmih grap, ki se razcepita na desno in levo stran. Vsekakor je leva grapa kazala boljši izhod; toda naju je privlačevala poč, ki se je dvigala strmo iznad desne grape; zato sva se obrnila proti desnemu stolpu in šla do pod poč. Grapa se konča v navpični, delno previsni steni; v njeni desni strani je poč (V.), ki reže steno s stolpom.

Čim pa sva prišla do poč, sva ugotovila, da ne bo tako lahka zadeva, kakor sva si mislila. Ogledovala sva se na levo in desno; toda ni bilo nobenega upanja, da bi se mogla na kaj opreti; poč sama je bila toliko previsna, da je sploh nisva poskušala. Končno sva po dolgem iskanju našla edino razpoko, v kateri je prijel klin; tako sva ob levi strani poč dobila prehod. Pripela sva v zaponko pomožno vrvico in si tako naredila umetno stopinjo, s pomočjo katere se je Bine povzpел nekoliko višje in se potegnil do bornega prijema. Pri tem sem mu pomagal izvleči nogo iz zanke in prestopiti na isti klin.

Nastopila je tista dolga usodna minuta čakanja. Položaj se je zdel skrajno slab, tako da sem vsak čas pričakoval padca. Končno je Bine vendar našel nad seboj še en prijem in se je v tegu povzpел kvišku ter stopil na majhen stop. Še drugi prijem, tretji — in predelana je bila poč. Stena nad nama je bila še vedno strma, pa toliko boljša, da sva mogla vsaj zabijati kline. Bližala sva se njenemu vrhu. Še kakih 20 m sva plezala, potem sva prišla na položno skrotje in po njem do vrha. Ob križu na Brani sva si ob štirih podala roke. Vsa molčečnost in zaskrbljenost je padla z naju, Bine je zopet začel stresati svoje dovtipe.

Večer je legel v dolino, solnce je še enkrat obsvetilo vrhove, dokler se na zahodu ni pogreznilo v morje oblakov.

Dobre volje sva se vračala proti Kamniški Bistrici.

*

Pripis: Stena je v celoti, od melišča pa do vrha, visoka približno 600 m. Čiste stene je 400 m. Tura je težka, z izredno težavnimi mesti. Čas plezanja: 11 ur. Plezala: Kemperle Pavel in Benkovič Albin.

Pogled na Sv. Jero izpred Sv. Miklavža

Foto Jereb Rudolf

Blažič Slavko:

Leto v Gorjancih

Zahajajoče solnce je zlatilo vrhove in pobočja Gorjancev. Cerkvica sv. Miklavža se je ko bel biser svetlikala na koncu dolgega Gorjanskega hrbta, ki se vleče od Semiča tja proti Št. Jerneju in dalje proti Kostanjevici.

Z Rudijem sva sedla na kolesi in v veselem pomenku o bodočih zanimivostih, ki jih bova odkrivala in videla v Trdinovem kraljestvu bajk in pripovedk, sva privozila v Gaberje, vasico pod Gorjanci. Vas je izhodiščna točka za turiste, ki nameravajo na Gorjance. Prvi mrak je silil v dolino, ko sva se jela vzpenjati proti studencu Gospodični. Temnejši in temnejši je postajal nočni pajčolan, ki se je zgrinjal okrog naju. Toda nasprotno hribe je že oblila mesečina, da sva jih videla v povsem drugi lepoti ko druge krat.

Ko sva prišla do Gospodične, so v vrhovih dreves že blesteli lunini žarki. Po kratkem počitku sva odšla k Sv. Miklavžu. Kdor je v mesečini hodil po gorjanskih košenicah, ne pozabi nanje nikdar. Zdelo se nama je, da sva v Trdinovem bajnem svetu. Visoke bukve, ki obdajajo prostrane košenice, so bile nepopisno lepe kulise, bogate v raznolikosti in krasoti. Jase, porasle z nizko, skoraj planinsko travo, so predstavljale pozornico in pričakovala sva, da sleherni trenutek ugledava gorske vile, škrate, hostnega moža in ostale gorjanske prebivalce, ki živijo v Trdinovih bajkah. Vsa zavzeta in strmeča nad tiho in tako živo lepoto, sva samo gledala in gledala. »Kako se mi smilijo vsi, ki niso deležni tega prizora in bi morda slepi šli mimo njega!« mi je dejal Rudi, ko sva strmela in uživala.

Nad nama je skovikala sova, ne daleč se je odzivala druga. Šla sva dalje k zaveščenju sv. Miklavža. Našla sva družbo, ki je ob ognju in prijetnem pomenku bdela pod veliko bukvi. Kmalu sva se poslovila, ker sva nameravala prihodnje jutro zgodaj na Trdinov vrh in dalje v Žumberak.

Že pred četrto uro je Rudi robantil in zabavljaj, češ: čas je že, da vstanem, ker bo sonce kmalu vzšlo. Skoraj sva odšla v hladno in sveže jutro. Debela rosa je pokrivala košenice, ko sva hitela na vrh. — Prvi žarki so poljubljali vrhove visokoraslih bukev in jih obdajali z vencem svetlobe. Po polurni hoji sva bila na vrhu in tudi že na 20 m visokem stolpu. Dolino je pokrivala meglena tenčica. Vrhovi Kamniških Planin in Julijskih Alp so se svetlikali in bleščali v prvem solncu. Ko se je megla izgubila, je pod nama blestela Dolenjska v lepoti in mikavnosti, ki je edinstvena in samo dolenska: valoviti griči, gorice, posejane z zidanici in s cerkvicami, med gozdovi vsejana polja, vijugasta, široka Krka, katere gladina je odsevala v solncu, in obilica gradov, ki ji s svojim številom dajejo svojstveno posebnost. Rudi je vzel foto, rekoč: »Sedajle bom naredil 25 posnetkov in upam, da se mi posreči« — in ujel je to bogastvo lepote na filmski trak.

Nerada sva zapustila vrh stolpa. Toda čakala naju je še dolga pot. Odšla sva mimo studenca Kaštenica v smeri proti Opatovi gori. Obiskati sva hotela Žumberak, predvsem slap Sopot. Nekaj časa sva hodila po grebenu, polnem košenic, ki se vrste druga za drugo. Med potjo sva šla pogledat pravkar razevele cvetove lepega čevljička. Kraj, kjer raste, je tiha skrivnost nekaj gorjanskih obiskovalcev, ker se bojimo, da nam ne bi kdo uničil, potrgal redke rastline. Košenice so podobne pisani preprogi, nad katero leta nešteto raznovrstnih metuljev in hroščev.

Ščinkavci in sinice so nama pele jutranji pozdrav, ko sva se spuščala po zelo strmem pobočju v Žumberak. Od sredine pobočja navzdol je skoraj izpod vsakega drevesa curljala voda. Ta stran Gorjancev je znana po obilici studencev in potokov. Iz doline sva slišala šumenje potoka. Bila sva polna novih vtisov in užitkov ter onega svobodnega občutja, ki ga vedno znova doživlja sleherni ljubitelj gora in planin, tako da vsa venomer prepevala. V dolini sva se napila vode, ki nama je prijala ko nektar. Hodila sva ob potoku; poskakoval je preko skal, delal nešteto majhnih slapov in hitel ves razigran in vihrav v dolino. Na koncu strmo zarezano doline sva se obrnila na levo in jo urezala po stezi skozi goščavo. Bila sva v Žumberku. Na desno se je svetlikala vas Sošice. Ko nama je zmanjkalo steze, sva rila skozi goščo. Bilo nama je vseeno, kod hodiva; saj je bilo vse najino. Prišla sva k slapu, ki pada 10 m globoko preko skal; ko se v strugi prelevi v potoček, žene mlin, ki nudi z visokimi topoli v majhni dolinici, obdani z visokimi strmimi gorami, prav lepo sliko. Rudi je odprl svoj neizogibni foto in zaprl to lepoto vanj.

V dopoldanski vročini naju je osvežila prijetna kopel v potočku. Malo sva podremala in založila, pa je bilo treba nazaj. Pot, po kateri sva se vračala, je zaznamenovana z markacijami hrvaškega planinskega društva »Runolist«, znamenje, da obiskujejo te kraje prav pridno tudi sosedni hrvaški planinci.

Opoldanska vročina naju je žgala, ko sva se nad Sošicami vzpenjala v strm travnat breg, posejan tu in tam z drevesi. Ko sva malo pod vrhom zašla globoko v senčnat gozd, sva se zleknila pod bukev in sladko zadremala. Prebudil me je rahel šum. Vame je strmelo dvoje svetlih oči gozdne miške. Ko sem se zganil in si jo natančneje ogledal, se niti zmenila ni. Čisto domača se mi je zdela. Prebudil sem Rudija in pokazal korajžno miško. Ko sva nadaljevala pot,

je kar mrgolelo mišk. Tu in tam so stoletne podrte bukve zagrađile pot, kar nama je bilo v zabavo, ko sva lezla in skakala preko njih.

Pozno popoldne sva jo primahala k Sv. Miklavžu. Tu sva našla mnogo več ljudi ko prejšnjega dne. Proti večeru in še pozno v mraku so prihajali vedno novi; kajti drugega dne je bil binškošni ponedeljek. Tedaj je pri Sv. Miklavžu vsakoletno proščenje, kamor prihití na stotine ljudi iz Podgorja (del Gorjancev, ki leži proti Novemu mestu) in iz Žumberka. Po sv. opraviu se narod zbira pod bukvami, kjer na svoj način slavi proščenje. Žumberčani se sprimejo v kolo in rajajo po košenicah, Podgorci pa srkajo vino, prinešeno v putrih. In že odmeva naokoli vesela pesem, ki utihne šele pozno v noč, ko se narod odpravlja v dolino.

Tako je leto v Gorjancih: polni ptičjega žvrgolenja, mehkih košenic in lepote, vabijo slehernega ljubitelja gora v svoje naročje.

Naš kotiček

Autse:

IZ DNEVNIKA PLANINCA

4.

V skromnost pastirčka, v zatišje gora srce teži, v kočó samotno med čredo ovác k prelepim razgledom.

O, kam so zvodile me večše zlata, gejše in smeli poleti duha, o kam so pahnile me vojske sveta!

Glej sreče... V planinah se tiho smehlja, ob žgancih in mleku v verigah gora, ob skalah in solncu, v čistosti srca...

5.

»Kam pa hočeš, siromaček?«

»Jezusa iskat!«

»Kje pa našel boš Gospoda?«

»Mati rekli so: Za goro!«

»Gora ta je previsoka?«

»O, že prišel bom čez njo!«

»Kdo ti steze bode kazal?«

»Božjo Mater bom poprosil!«

»Kdo pa kruha ti bo rezal?«

»So pastirji, pastirice!«

»Kje ponoči boš počival?«

»Kar pri ovčkah sen sladak bo!«

»Kaj pa, če boš sam omagal?«

»Jezus bo prišel nasproti!«

Foto Krašovec

Pomlad

Mladinski kotiček

Cernič Dušan:

PONOČI NA JALOVEC.

Pod Korenom sem bil na počitnicah. Čas je tekel: mari ne bo treba začeti hoditi v gore? Da! Toda družba! Dobil sem jo, a ne čez dan, temveč čez noč. Dotični Korenec, navdušen hribolazec, ima čez dan delo; nič ga seveda ne zadrži, da ne bi hodil na hribe — ponoči...

Tako sva se zmenila za četrtek 15. julija 1938 zvečer. Popoldne sem šel na ta račun spat; toda nisem očesa zatisnil. Do Rateč sva se peljala z zadnjim vlakom, ker je v nočni temi hoja do Doma Ilirije precej oležkočena. Od tam sva šla s počasnim korakom ob lunini svečavi proti Tamarju. Ob polnoči sva se javila graničarju, ki je malo zaspano pogledal pozna — ali zgodnja — turista. Luna se je skrila za Travnik in le v njenem odsevu s Ponc sva videla dalje. Veličastna in strah zbujajoča je taka samotna hoja ponoči. Vsak udarec ob skalo doni čudno; ko pa se ustaviš, je popolna tišina.

Pogled ti uide na cilj, nato niže; grozne so sence gorskih velikanov ob tej svetlobi!

Hitro sva se dvigala; pod Jalovčevim severovzhodnim grebenom sva prišla spet v območje lune, ki naju je začudeno pogledala skozi kuloar. Hoja po plazu je bila zelo utrudljiva, ker poti nisva videla prav nič razločno. Počasi sva se bližala Kotovemu sedlu. Ozrl sem se v Planico: bila je polna megle. Da naju ne dohiti, sva se požurila. Toda glej: že prihaja iz Italije čez Kot. Na sedlu naju je zajela njena hladna tema. Oglašil se je zdaj želodec; uslišala sva ga, toda le s težavo: ob svetlobi električne svetilke sva mazala med na kruh. Ker naju je

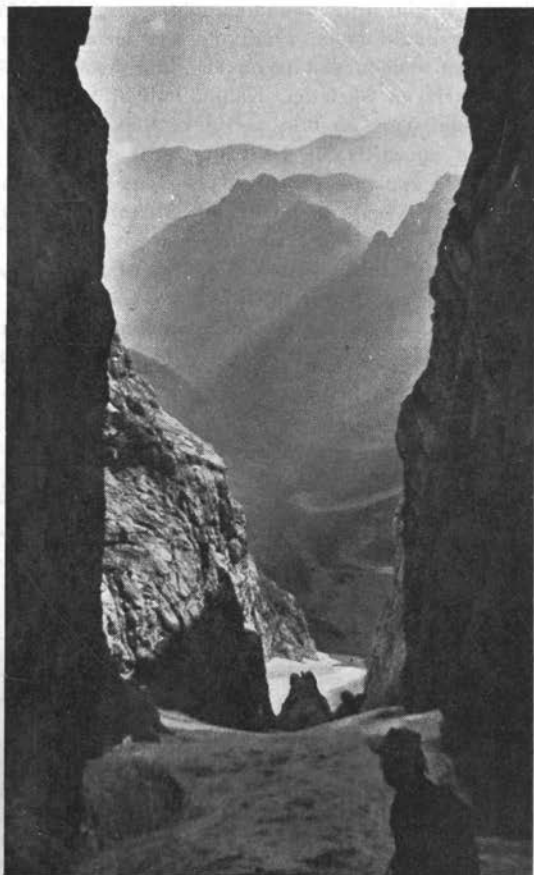

Foto D. Cernič

Iz Jalovčevega kuloarja

začel stresati mraz, da sva šklepetala z zobmi, sva odrinila v meglo. Le to sva vedela, da morava na levo. Po načrtu sva bila ob treh na Kotu, kjer sva računala z začetkom dneva; toda ni ga bilo ne zarjice.

Prišla sva na greben. Megla se je nekako pogreznila in preko meglenega morja sva ob lunini svečavi zagledala Mangrt. Kmalu nama je z ene strani svečila luna, na drugi strani pa sva videla tenak, rdeč, vodoraven trak: začetek dneva. Megla se je umikala globlje in globlje, končno je je kar zmanjkalo. Svetloba je naglo rasla, z lahkoto sva lezla proti cilju in sva ob petih zjutraj ob solnčnem vzhodu stopila na vrh. Razgleda si lepšega nisva mogla želeti. Aljažev stolp, križ na Škrlatici, Kanin, Poliški Špik, Koritnica, vse je bilo pred nama; le Visoke Ture so bile zavite v oblake. Rdeča krogla na obzorju se je dvigala in naju opozorila, da bo treba oditi, če hočeva biti ob devetih doma. Na vrhu sem se še spomnil, da bi po prehojeni noči moral biti vsaj malo — zaspan; toda spanca kar nekam ni hotelo biti. Mahnila sva jo navzdol po ozebniku. Po strmem, zloglasnem snegu sva se varovala z vrvjo in s cepinom in sva čakala, kje naitiva na njegovo zloglasno nevarnost...

V koči v Planici sva pozajtrkovala. Potem naprej proti domu! V »Iliriji« so komaj vstajali, ob devetih dopoldne pa sva prišla Pod Koren.

Ko sem se nato zaspan grel na toplem dopoldanskem solncu in premišljeval, kaj sva doživela, kar nisem mogel verjeti, da se je zares zgodilo.

Obzor in društvene vesti

Karel Tarter:

NOVI PRVI VZPONI

v Julijskih in Savinjskih Alpah v letu 1937-38.

(Popravki in dodatki.)

Seznam novih vzponov (P. V. 1939, str. 33) se nanaša na polaze, izvršene do konca aprila 1938; torej v pretekli (1937—1938) letni in zimski plezalni sezoni. Manjše netočnosti so se vrinile zaradi težkoč pri nabiranju podatkov. Alpinski odsek SPD je naslovil na prilogi 3. štev. Pl. V., I. 1938, poziv plezalcem, naj javijo izvršene vzpone. Ponovno je treba naglasiti, kake važnosti je za kartoteko prvih vzponov, da plezalci pošljejo na Akademsko skupino SPD (Aleksandrova cesta 4, I. nadstr.) opise vseh svojih polazov v kopni in zimski skali. Referent A. S. bo dobljene podatke vnesel v kartoteko. Opis naj vsebuje sledeče: izhodišče, smer vzpona, čas, višino stene (roba, grebena...), težavnostno stopnjo, ime plezalcev, datum, literarni vir, če je bil vzpon že objavljen, drugače pa kratek, a izčrpen opis, po možnosti tudi fotografijo z vrisano smerjo.

Julijske Alpe.

a) Novi prvi vzponi.

ad 6. Prv. smer v desnem delu (orogr. levem) 29. avg. 1937, viš. stene 400 m. (Pl. V. 1938, stran 66.)

ad 7. Nova smer v osrednjem delu. 3. okt. 1937, viš. stene 550 m. (Pl. V. 1938, stran 68.)

8. Vzhodni steber v severni steni Triglava (2863 m) — Janez Brojan (23. junija 1937).

b) *Novi prvi zimski vzponi.*

1937: ad 1. 27. maja 1937, 5h — Pl. V. 1938, stran 63.

1938: ad 5. Skozi Kotle med Rokavi po vzhodni steni na Skrlatico.

7. Po Travnški Škrbini na robove Trentarske Velike Dnine (2234 m). U. Zupančič in Pagliaruzzi. 2. jan. 1938. (—; II-III.)

8. Skozi Žleb med Rokavi na Visoki Rokav (2646 m): dr. M. Potočnik in Dr. Korenini. 6. marca 1938.

Savinjske Alpe.

a) *Novi prvi vzponi.*

ad 1. Direktna zapadna stena Jezerske Kočne (2475). 4. jul. 1937, 5h. Viš. stene nad vrh snežišča v Vel. Grabnu 1700 m, prava stena 500 m. Pl. V. 1938, str. 266 (Cene Malovrh).

ad 6. Jugovzhodni greben Velikega Grébena (Slemana). Sleme je prehod z Malih na Velike Pode, dočim je ves greben, ki se vleče od Slemana pod Skuto proti jugovzhodu v dno Zmavčarjev, znan pri domačinih pod imenom Veliki Grében.

ad 10. Kombinacija severovzhodnega stebra in sev. zap. stene Rzenika. Pl. V. 1938, str. 158.

b) *Novi prvi zimski vzponi.*

7. Vzpon na Desko (1972 m); člani Alp. odseka SPD, Maribor.

Planinska smučarska ekskurzija po planinah Južne Srbije. Zveza planinskih društev je ob sodelovanju ministrstva za telesno vzgojo naroda priredila v prvi polovici meseca aprila t. l. planinsko smučarsko ekskurzijo v planine Južne Srbije, in sicer na Šar-planino, Rudoko in Vratca-planino ter Korab. K udeležbi je povabila vsa včlanjena planinska društva. Pogoji za udeležbo so bili precej težki, zlasti glede izvežbanosti za zimske ture, vztrajnosti in opreme. S pripravljalnimi deli in tehničnim vodstvom je bilo poverjeno Slovensko Planinsko društvo in njegov zimsko-alpinski odsek.

Udeleženci ekskurzije so se zbrali iz vseh delov države dne 2. aprila t. l. zvečer v Skoplju. Od SPD v Ljubljani in njegovih podružnic na Jesenicah, v Mojstrani in Bohinju so došli dr. Pretnar Josip, Marsel Ivo, inž. Avčin France, Tavčar Ivan, dr. Tomišek Stane, Jordan Bogdan (akademska skupina SPD), Zupančič Uroš, Freljih Matevž in Kavalar Anton, od TK »Skale« Šenk Marjan in Pleterski Miran, od Hrvatskega Planinarskega društva Zergollen Bruno, od Srbskega Planinskega društva dr. Smodlaka Vojin in dr. Mišić Dimitrije, od Društva planinara Južne Srbije Spasić Drago, od ministrstva za telesno vzgojo naroda referent Kavčič Janko, od vojaške komande v Skoplju pa poročnik Karadžić.

Ekskurzijo je na tovariškem sestanku pozdravil poslovodeči podpredsednik Društva planinara Južne Srbije g. dr. Sekulić, ki si je osebno pridobil mnogo zaslug pri pripravi in izvedbi te planinske prireditve.

Planinci so nastopili turo dne 3. aprila t. l. Povzpeli so se najprej na Ljuboten (2496 m), naslednji dan presmučali grebene in vrhove Šar-planine ter se spustili ponoči v gorsko vas Vešala. Naslednje dneve so nadaljevali svojo planinsko-smučarsko pot preko Popove Šapke, Aleksandrovega Visa (2704 m), Džinibega in Sutmana na Ujedinjenje ter jo zaključili v soboto dne 8. aprila t. l. z vzponom na Korab (2764 m). Vračali so se preko Ničpura v dolini Radike in znamenitih Mavrovih Hanov na Skoplje.

Vso turo so izvedli kljub veliki težavnosti in dolgotrajnosti brez najmanjše nezgode ali nesreče po določenem načrtu. Velikega dela presmučanega pogorja ni doslej obiskal v zimskem času še noben smučar in bodo zato zelo zanimivi in poučni izsledki in izkušnje, ki jih je s te ture prinesla s seboj zvezina ekskurzija. Nadejamo se, da se je s tem postavil temelj za bodoči uspešni razvoj planinskega smučarstva v teh krajih, ki v tem pogledu nudijo toliko, da je v Alpah težko najti kaj podobnega.

Opozarjamo planince, posebno smučarje, da bodo v dvojni 7.—8. številki »Planinskega Vestnika« izšli opisi te ture s slikami.

Ernest Thompson Seton, Rolf gozdovnik. Doživljaji gozdovnika Rolfja, Indijanca Kvonaba in psa Skokuma. Ilustriral E. Th. Seton, prevedel Peter Donat. Založba »Sled« Jugoslovanske gozdovniške lige. Ljubljana 1938. Mala 8°, str. 301. Cena 84 din. — Omenjena liga je to knjigo izdala kot prvega izmed mnogih spisov znamenitega prirodopisnega pisatelja ter idejnega ustanovitelja taborniškega pokreta (iz katerega so vznikli skavti, gozdovniki in slične združitve), zdaj upravnika univerze v Santa Fe, kjer se vzgajajo voditelji Ameriške Gozdovniške lige, in vodje te lige, E. Th. Setona, ki ga nam naša knjiga kaže tudi v sliki. Kot pelleten deček se je s starši iz Anglije, kjer je rojen, preselil v Kanado, študiral je v Ameriki, v Londonu, Parizu prirodopis, pa tudi umetnost in je postal odlični pisatelj in ilustrator žive prirode, a ne da bi mu bila mirujoč predmet za opis, ampak v njenem istinitem, neposredno opazovanem, instinktivno smotrnem življenju, predvsem v primitivni pristni obliki. Prirodna snov njegovih spisov mu je ves zunanji svet v vseh letnih časih, najbolj gozd z rastlinstvom, vodovjem, z vsemi živalmi, kako živijo, se družijo, borijo, nad vsem pa s človeškim prebivalstvom, in to v najzanimivejši dobi: ob prehodu od umirajočega indijanstva rdečekožcev do evropske civilizacije. Indijance zastopa stari Kvonab, poslednji potomec indijskega rodu Myanos Sinava, belokožci pa so mešana družba, nekaj poštenih, po večini so praktični izkoriščevalci zemlje in ljudi. Kako pa naj bi moderni belokožec socialni in tehnični napredek nove dobe, z zdravimi, od narave podanimi običaji, združil s spretnostmi in z izkušnjami samoraslega pristnega človeka, to razvija na nedosegljivo plastičen način pisatelj z dosledno vzgojo mladega Rolfja, ki se je kot petnajstletna sirota zatekel k stricu farmerju, surovemu pijancu in tatu, a se je iz njegovega nasilja rešil v Kvonabov vlgvam ter postal dovzetan učenec starega Indijanca v pravem umevanju in zato obzirnem izkoriščanju darov prirode. Doraščajoči Rolf pa s svoje strani nehote, a izvestno odkriva Indijancu večjo zmožnost belokožca kakor za praktične podrobnosti tako za širše obzorje. Tako se v teh dveh osebah, »zadnjem« Indijancu in mladem, dovzetnem belokožcu, križajoče združujeta in medsebojno izpopolnjujeta dva svetova: prvo poglavje knjige je nastop Indijanca, zadnje se konča z njegovo smrtjo po obredih očakov; Rolf je v prvih poglavjih deček, ob Kvonabu doraste v razsodnega moža, ki pozna in spoštuje nauke in dediščino starega učitelja — to je harmoničen, pomirljiv zaključek razvoja in spisa samega. Zvesti pes Skokum, zastopnik žive prirode, izpričuje na živem primeru, kako more priroda služiti in odločilno vplivati v obeh slojih, v vseh dobah, ako jo poznamo in spoštujemo. Vesti se moramo proti njej tako, kakor stari Kvonab, ko je našel prvo pomladansko cvetlico: »Ni je utrgal, marveč je počenil in si jo ogledal. Ni se smejal, ni pel, ni govoril in ni ji dal imena. Dovolj mu je bilo, da jo je opazoval; saj je prišel sem, ker je vedel, da jo najde tukaj.«

Iz te naše splošne označbe naj se ne sklepa, da vsebuje knjiga svetobežno modrovanje ali le čustveno romantiko, oz. krvavo junaštvo »indijanere«, elegično avanturstvo »Zadnjega Mohikana«, rafinirano zapeljivo tehniko Karla Maya. Naš »Rolf« je sočno, realno delo, vzraslo iz lastnih izkušenj, kakor Robinzonovih: vse se imenuje s pravo besedo in se pojavlja kakor v resnici. Pižmi, kobri, svizci, skokumi, zajci, jeleni so prave živali s svojimi posebnostmi, ne počlovečene kakor v živalskih povestih, basnih, s Tarzanom in podobno. Stvarno je orisano, tudi s slikami in z risbami, kako živijo, se borijo, kako jih človek lovi s pastmi, z zankami, kako jih strelja z lokom in s puško, kako spoznava njihove sledi. Z Indijancem živimo v njegovem vlgvamu, spoznavamo njegovo verstvo, poslušamo njegove pesmi, ki so v knjigi zapisane tudi v notah, gledamo v slikah njegovo orodje, orožje, obleko. Oblika pripovedovanja, z mnogimi pogovori, s kratkimi nazornimi opisi, s spretnim menjavanjem snovi, je izredno vabljiva, prepletena tudi z napetimi borbami. Z užitkom čitaš, čutiš zdravo ozračje, nikjer se ne vznevoljiš ob kaki neprimerni tendenci, nedostojnem zgledu ali izrazu. Izborna berilo za dorasle, kakor nalašč za mladino.

Knjiga se priznava kot prevod. Prva izdaja angleškega izvirnika, ki je izšel 1911 v Londonu, ima naslov: »Rolf in the Woods. The adventures of a boy scout with Indian Quonab and little dog Skookum. Written & illustrated by Ernest Thompson Seton«. — Slovenska knjiga hoče res biti očiten posnetek izvirnika, ima isti format, v tisku slične črke,

približno isti obseg strani, s posebnostjo, da se pri vsaki strani pušča širok rob, kjer so umeščene Setonove risbe (v izvirniku jih je 200), na vloženi listih so natisnjene celostranske slike. Pa vendar prevod ni celoten. Izpuščen je izvirnikov predgovor (preface), kjer Seton izpoveduje namen svoje knjige: pokazati hoče, kako se je mladina v začetku 19. stoletja, v dobi severnoameriških vojsk, vzgajala v domovinoljubju in junaštvu. Namesto tega predgovora se bralec uvaža v našo knjigo s toplo pisanim posvetilom dr. Vilka Marina, staroste Jugoslovanske gozdovniške lige, in s preglednim životopisom E. Th. Setona. Prevod spisa samega nikakor ne sledi po vrsti besedilu izvirnika; mnogokrat ga skrajša, napravi drugačno zvezo; zlasti pa so izpuščena v prvi polovici nekatera poglavja (n. pr. VII., X.), proti koncu pa, od L. poglavja dalje vedno več, a od tam, kjer posega dejanje v vojsko (od LXVIII. pogl., v naši knjigi 61. pogl.), so namesto 20 poglavij ostala le 4. Tako obsega izvirnik v celoti 87 poglavij in 438 strani, slovenska knjiga 64 poglavij, 300 strani. To vsebini ni v škodo; izpuščeno je, kar je namenjeno prav posebej Amerikancu. Tudi prevod sam je dosti svoboden, kar se kaže že v naslovih »Back to the Cabin« — »Domov«; »Alone in the Wilderness« — »V samotji«, i. sl., ponekod čisto samostojno). — Pogrešamo kazala vsebine in slik.

Knjiga se gladko čita. Na kake oblikovne nevšečnosti zremo v dobi enosmerne pravopisne totalitarnosti ravnodušno. — Ni lahko najti boljše knjige za mlade in stare. Dr. Jos. Tominšek.

Fran Kos, Paleolitske najdbe ob Nevljici. Posebni odtis iz »Et-nologa« XI. Ljubljana 1939. — Za naše občinstvo je bila prava senzacija, ko so lansko leto pri regulaciji Nevljice (okraj Kamnik) delavci, ki so kopali jašek za novi mostni opornik, naleteli na kostne ostanke orjaškega mamuta (Elephas primigenius). Strokovno vodstvo izkopavanja in znanstvena presoja izkopanin, ki so in bi prišle iz predzgodovinske dobe na dan, se je poverila prirodopisnemu oddelku Narodnega muzeja v Ljubljani. Kustos dr. Kos Fran je v tej razpravi podal predhodno poročilo o najdbah. Njegova dosedanja preiskava je ugotovila dva kulturna horizonta; v zgornjem, mlajšem, se je odkrilo ognjišče z ogljem, pepelom in s kresilniki; v spodnjem so ležali deli skeleta omenjenega mamuta in nekaj ostankov drugih mladokvarternih sesalcev. Raziskovalec dr. Kos izraža svoje trditve seveda z zavestno previdnostjo; obširno poročilo bo sledilo po končani preiskavi. Dr. J. T.

»Vesnik Društva Fruška Gora. Planinarsko-turistički informativni list. — Poročamo o III. letniku (1938) tega glasila Društva Fruška Gora, ki mu je urednik glavni tajnik Društva, širokopogledni g. Gaja I. Gračanin. S tem letnikom je postal Vesnik reden mesečnik po spretni in preudarni preorganizaciji, ki se je izvršila v teku leta 1938, tako da je za prvo polovico leta izšla skupna ena številka (za januar—julij), od avgusta 1938 dalje pa točno vsak mesec po ena, ravno za ta mesec ustrojena številka, v 4° formatu na vsaj 8 straneh z varčno izrabo vsega prostora in izmenoma v cirilici in latinici. »Vesnik« se je mahoma razvil v izbornega informatorja v planinskih zadevah, predvsem pa v točnega in vsestranskega posredovalca med društvenimi člani. Nima namena, da bi bil literarna revija, dasi prinaša prispevke tudi te vrste; tvori pa trajno in zanesljivo vez med društveniki, da se v vsem oklepajo svojega društva, in opravlja umno propagando, da privabi v svoj krog vedno novih članov. Organizacija mu je odlična, izdelana do podrobnosti; članstvo pa kaže vprav čudovit smisel za disciplino in red, da se, kakor kaže uspeh, lepo uklanja društvenemu poslovniku. Uspeh izpričujejo številke: ob ustanovitvi, leta 1924, je Društvo Fruška Gora štelo 238 članov brez podružnic, na občnem zboru za leto 1937 je izkazanih 5140 članov in poleg Središnje uprave v Novem Sadu 56 podružnic in poverjeništev (poleg 12 dopisništev); članstvo je samo v letu 1937 naraslo za 952, Novi Sad sam jih ima 2579. Kako skrbna je društvena uprava, kaže skrupulozna točnost poročil in obračunov na glavni skupščini za leto 1937, natisnjenih v reprezentativni oktobrski številki leta 1938.

Za izdajanje društvenega informativnega »Vesnika« je določen obsežen pravilnik, natisnjen v septembrski številki (str. 24). Urednik mu je vsakokratni tajnik, sotrudniki so vsi člani (obvezno vsi društveni uslužbenci); njim je dolžnost sproti poročati o vseh društvenih pojavih. Vsebinska pa naj obsega tele stalne

rubrike: Na prvem mestu mesečno uvodno pismo predsednika Središnje uprave (zdaj dr. Vladimir Belajčič), odnosno urednika (Gaja I. Gračanin), ki opozarjata na tekoče potrebe in načrte; sledi kratek članek ideološke ali propagandne vsebine, nato se poroča o izpremabah v organizaciji in v članstvu, nadalje podrobno o društvenem delovanju z vseh vidikov, objavljajo se programi za izlete in potovanja v tesnem stiku s »Putnikom«, omenja se planinsko slovstvo in končno se zberejo razne vesti od doma in iz sveta, kakor pač »Vesnik« umeva svojo nalogo ne samo s stališča pravega planinstva, ampak z vidika turizma. — Tega načrta se »Vesnik« tudi dosledno drži in članstvo se očitno ravna po predpisu, da »so dolžni uredništvu i brez njegovega posebnega poziva dostavljati podatke in gradivo«, kakor tudi, da ga iz lastne pobude opozarjajo na nedostatke in možne napredke.

Vsi člani prejemajo »Vesnik« brezplačno, to se pravi, na račun naročnine je članarina povišana. Članarina znaša za odrasle 46 din (vračunana je cena za člansko izkaznico in prispevek za »Savez), za dijake in otroke 26 din, za rodbinske člane veljajo posebne olajšave. (Podrobnosti glej v dec. števil., str. 71.)

Po zgorajšnjih načelih dosledno urejene, so vse številke zanimive in brez dvoma dosegajo strnjnost in, mislim, zavednost ter požrtovalnost članstva. Delovno okrožje Društva sega od središča, od Fruške gore, do madžarskih in romunskih mej, pa tudi preko Save v Šumadijo in v zadnjih časih posebno v romantiko Drine, ki so jo preplovili s splavi in kajaki ter pot posneli v filmu; izleti in potovanja pa vodijo člane daleč naokoli, po vseh planinah Jugoslavije, seveda i Slovenije, in marsikam v inozemstvo. Poročila, društvena in druga, so večkrat opremljena s slikami (iz naših krajev n. pr. Bled, vrh Triglava). — Leta 1938 je Društvo proslavilo dva odlična svoja člana, stara planinca: dr. Radivoja Simonovića za 80 letnico in prof. Vaso Stajića ob 60 letnici. Dr. Simonović je pač najznamenitejši jugoslovanski planinski fotograf (pred vojno je prinašal tudi Plan. Vestnik njegove posnetke); priljubljen je tudi kot pisatelj; na str. 30 opisuje sam na originalen način »Svoje planinarjenje«. Prof. Stajić je pa odličan vodja mladine v planinstvu. Omenja se tudi 70 letnica dr. Frana Tomiška (str. 70) in smrt R. Justina (str. 26).

Dobro ustrezajo svojemu namenu razni nauki, aforizmi o planinstvu, ki osvežujejo množico stvarnih podatkov. N. pr. »V gore ne nosite s seboj politike in polemike« (str. 15). »Priroda nikomur ne daje pravice do neomejene svobode« (str. 12). »Pravi planinec na vsakem koraku spoštuje, neguje in pospešuje tovarštvo in prijateljstvo«.

Dr. J. T.

Širši banovinski odbor za propagando gozdarstva je imel v Ljubljani dne 28. februarja 1939 svojo sejo, na kateri je predsednik inž. Franjo Sevnik poročal o delu odbora v preteklem, t. j. prvem poslovnem letu. Delo je bilo osredotočeno na ureditvi notranjega poslovanja odbora ter na ustanovitvi okrajnih odborov in občinskih pododborov. Okrajni odbori so bili ustanovljeni v vseh okrajih, občinski pododbori le v nekaterih. Nekateri okrajni odbori so že v prvem letu svojega obstoja pokazali lepe uspehe. — Po poročilu tajnika (inž. Viktor Novak) je bil iz vrst zastopnikov oblasti, ustanov in društev izvoljen sledeči novi ožji (delovni) odbor: predsednik: Saša Stare; podpredsedniki: inž. Janko Urbas, kapetan Mihailo Mitić in dr. Viljem Krejčič; tajnik: inž. Dinko Cerjak; odborniki: inž. Viktor Novak, inž. Alojzij Funkl, inž. Franjo Sevnik, Janez Strein, dr. Anton Mrak, Vinko Gregorič in zastopnik Direkcije državnih železnic, ki ga bo Direkcija naknadno imenovala.

»Janka Mlakarja izbrani planinski spisi«, ki jih izdaja Osrednje društvo SPD v Ljubljani in jih urejuje pisatelj sam, napredujejo po načrtu. Konec lanskega leta je izšel prvi zvezek, drugi izide zdaj vsak čas z isto ceno (v polplatno vezan izvod 50.— din) in v istem obsegu (okrog 300 strani), z več slikami. Prednaročniki se naj oglasijo pri pisarni SPD v Ljubljani. — Skozi več kot trideset let so bralci našega Vestnika v vsaki številki najprej pogledali, če je prinesla kaj »Mlakarja«, in so to prebrali najprej, z zadovoljnim muzanjem, še preden so našli njegov članek; tudi tisti, ki so se službeno kretali v napetih umetniških in jezikovnih nazorih. Zdaj lahko berejo zdržema svojevrstne spise, ki so vzor za Horacijev »ridentem dicere verum«, pri čemer je avtorju poglavitno »verum« — resnica.

J.